

Kirkegårdens dige mod øst, nord for køret
til Budolfi. Stenene til højre i billedet er
det sydvestre hjørne af en teglstenskælder.

Budolfi kirkegård og et forsvundet stræde

Forbipasserende har her i efteråret 2018 nok ikke kunnet undgå at lægge mærke til den aktivitet, der hersker omkring Budolfi kirke. Det skyldes, at Aalborg Kommune i 2018 og 2019 udskifter belægningen i området. Arkæologerne har derved fået lejlighed til at undersøge de flader, som det fremtidige belægningsprojekt ødelægger, hvilket har givet meget spændende information om områdets middelalderlige bebyggelse. Her skal der imidlertid fokuseres på Budolfis middelalderlige kirkegård og senere udvidelser samt et forsvundet stræde fra middelalderen.

Den middelalderlige kirkegård

Budolfi kirke er den ældste af Aalborgs eksisterende kirker, og udgravninger i forbindelse med en forlængelse af koret mod øst i 1941-43 påviste en trækirke fra 1000-tallet og en romansk stenkirke fra 11-1200-tallet. Hovedparten af den bygning, man ser

Det sydøstre hjørne af kirkegårdsdiget fundet ved udgravning i 2017, set fra Algade. Træstykkerne langs digets sider er rester af de middelalderlige plankeveje.

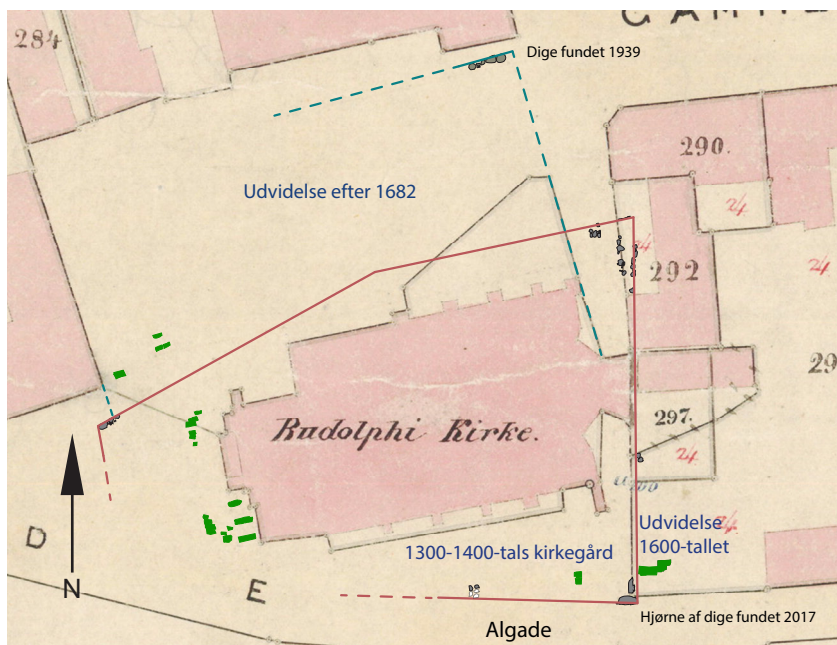
i dag, er dog fra 14-1500-tallet, suppleret med tilbygninger fra nyere tid.

Vi ved ikke meget om Budolfis ældste kirkegård, men ved udgravningerne til kirkens kor i 1941 blev der fundet begravelser under apsiden til den romanske kirke, og disse grave må dermed være ældre end apsiden. Øst for kirken fandtes ved udgravning i 1939 et parti af et kampestensdige, og samme år blev der udgravet et stykke af et øst-vest orienteret dige langs facaden af det nuværende Studenterhus. Kirkegårdens afgrænsning til de andre sider har været ukendt, indtil der ved udgravning til kloak i Algade i 2017 blev fundet en stenkonstruktion tolket som det sydøstlige hjørne af kirkegårdsdiget. Det var opbygget af rå kampesten, og der var bevaret tre skifter i højden. Langs digets sydside løb den middelalderlige Algade i form af en plankevej, men mere interessant var, at der også langs digets østside var et vejforløb, som altså strakte sig mod nord.

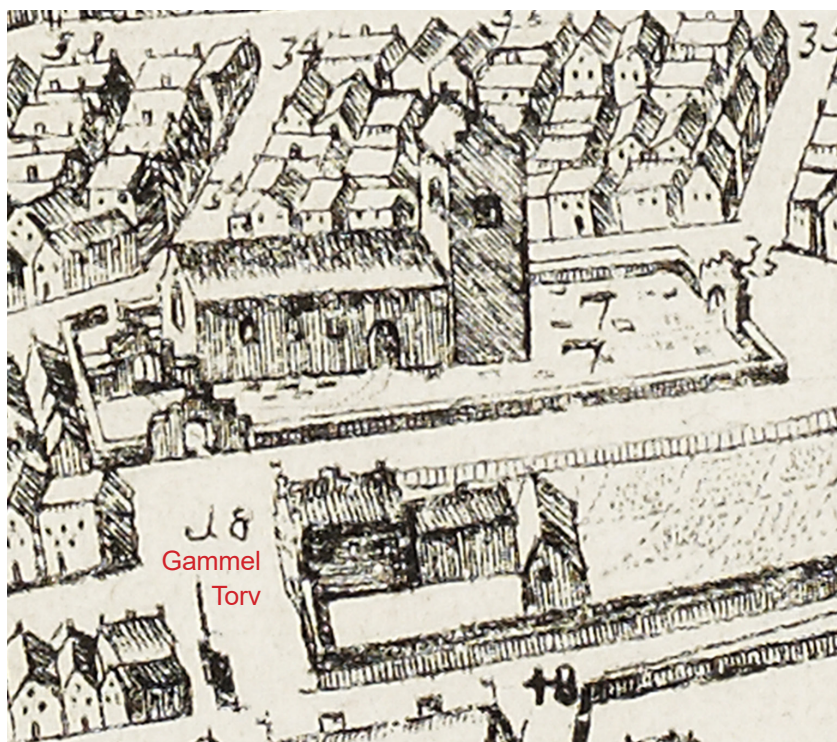
I forbindelse med de igangværende belægningsarbejder er der imidlertid undersøgt flere partier med stendige omkring kirken, og sammenholder man det ovennævnte sydøstlige hjørne med de nye undersøgelser, er det i store træk muligt at indkredse udstrækningen af Budolfi kirkes middelalderlige kirkegård mod øst, syd og nord, mens den vestlige afgrænsning stadig er en smule uklar.

Det største parti dige blev fundet nord for koret. Her var rester af kirkegårdens østlige afgrænsning i form af et ca. 2 meter bredt og 3,5 meter langt nord-syd orienteret stendige. Diget var opbygget af store bundsten til begge sider og med tørv i midten. Det må være rester af det samme dige, der blev fundet i 1939. Diget fik lov at blive liggende, men ved opgravning af to ældre grøfter på området kunne det konstateres, at det havde en ældre fase. Denne fase var ligeledes lagt med bundsten af kamp, men her partielt med hvid mørtel mellem stenene. Diget kunne følges mod syd, hvor et lille parti blev fundet syd for koret. De nye fund af diget sammenholdt med sydøst-hjørnet fundet ved kloakgravningen i Algade gør, at man kan fastlægge kirkegårdens østlige afgrænsning med rimelig stor nøjagtighed. Syd for Budolfi kan afgrænsning af kirkegården aflæses ud fra ovennævnte hjørne og fundet af nogle store bundsten i Algade. De lå omtrent midt for sydsiden af kirkens skib, ca. 8 meter fra facaden.

Mod nord er der påtruffet tre partier af diget. Omtrent 13 meter nord for koret lå digets nordøstlige hjørne, og det nordlige forløb er ligeledes fundet ca. 3,5 meter vest for dette. Her kan man se, at det nordre dige også har haft to faser. Det ældste dige

Kort over kirkegården lavet på baggrund af de nye undersøgelser. Sten er markeret med grå, rød streg markerer 1300-1400-tals kirkegården, grøn viser begravelser, blå streg udvidelsen i eller kort efter 1682. Baggrund matrikeltkort 1872.

Udsnit af Resens prospekt over Aalborg fra 1677, set fra nord. Øst for Budolphi ses den portal ud til Gammeltorv, der er fundet spor af ved udgravningen.

Del af det nordre kirkegårdsdige vest for Budolfi kirke, fundet 2019. Set fra syd.

bestod af bundsten af kamp i hvid mørtel, som siden er blevet udvidet mod syd med kampesten og forsynet med en påmuring af gule tegl i munkestensformat. Det er muligt, at teglstenene er rester af en muret portal ud til Gammeltrø. På den ældste afbildning af Budolfi kirkegård, Resens prospekt over Aalborg fra 1677, ses en indhegnet kirkegård med tre murede portaler. En portal mod vest og to portaler i østenden af kirkegården: én ud til Gammeltrø og én mellem kirkens kor og det østre dige. Sidstnævnte portbue stod helt frem til 1941, hvor den blev nedrevet ved korudvidelsen.

Vest for kirken er der i 2019 også fundet en strækning af det nordre dige. Det er opbygget af tre store bundsten med tørvelag på indersiden. Den vestligste sten er meget stor og formodes at være stendigets nordvestlige hjørne, da der ligger et stykke tømmer fastholdt af pæle op ad stenens vestside. I skrivende stund graves der i området sydvest for Budolfi kirke, og det er forventningen at støde på diget også i dette område.

Strædet østen diget

Uden for den middelalderlige kirkegård løb en vej langs med digets østside. Vejen, der afgrænsedes af diget mod vest og bebyggelse mod øst, var ca. 2 meter bred og kunne følges i flere på hinanden følgende faser. Der er ikke gravet til undergrund i området, så hvornår gaden er anlagt vides ikke. Men den ældst undersøgte fase var en plankevej, der lå mellem kirkegården mod vest og et hus mod øst, der stammer fra anden halvdel af 1200-tallet eller begyndelsen af 1300-tallet.

Hus med lergulv og ovn-konstruktion øst for strædet langs kirkegårdsdiget. Set fra vest.

Huset, der formentlig var til beboelse, havde lergulv og en ovn konstrueret på et vidjeskelet. Huset med ovnen blev afløst af en spinkel træbygning, stadig i kombination med en plankevej langs diget. Senere i 1300-tallet eller i begyndelsen af 1400-tallet blev der i stedet opført en nord-syd orienteret bygning med kælder mod nord og en højere beliggende del mod syd. Samtidig med kælderen blev der anlagt en brolagt vej som afløser for trævejen langs diget.

Over denne vej var det yngste stendige anlagt, antagelig i første halvdel af 1400-tallet, og sammen med dette en ny brolægning. Ved det tidligere nævnte sydøstlige hjørne af kirkegårdsdiget blev der også fundet en plankevej i Algade med en udstikker nordpå langs digets østlige side. Der er formentlig tale om det samme stræde, der således har dannet en forbindelse mellem Algade og Gammeltorv. Torvet omtales første gang i 1430, men er formodentlig anlagt i 1200-tallet eller tidligt i 1300-tallet. Hvad strædet hed vides ikke, og det optræder ikke på Resens prospekt fra 1677, hvor færdslen ser ud til at foregå over kirkegården gennem de to tidligere omtalte porte, og strædet er muligvis blevet sløjfet inden da.

Den eftermiddelalderlige kirkegård

Kirkegården blev efterhånden for lille, og ved undersøgelserne er vi stødt på to kirkegårdsudvidelser. Lige øst for det middelalderlige diges sydøstlige hjørne er der fundet to skeletter samt registreret nedgravninger til yderligere tre begravelser. Begravelserne er gravet ned igennem et nedbrydningslag, som også blev obser-

*Begraveke fra 1600- eller 1700-tallet i kirkegårds-
udvidelsen øst for det middelalderlige dige. Den
døde lagt på en kalkbund.*

veret ved kloakgravningen i Algade i 2017. Her blev der blandt andet fundet en klædeplombe fra 1572, en kridtpibe og majolikafajance i laget, der derfor formodes at høre til i 1600-tallet. Området tilhørte kirken frem til 1812, hvor det blev solgt fra med en klausul om kun at måtte benyttes som have. Det havde ved denne tid en mur mod Algade.

I slutningen af 1600-tallet var kirkegården omkring Budolfi kirke igen blevet for lille, og kirken købte derfor et stykke øde jord nord for kirkegården. Der var bare den hage ved det, at jorden lå adskilt fra den eksisterende kirkegård af et stræde. Men ved kongelig bevilling i 1682 fik kirken lov til at indhegne både strædet og den indkøbte jord til kirkegården. Dele af denne kirkegård kendes fra ældre arkæologiske udgravninger. Det førømtalte stykke dige langs sydfacaden af Studenterhuset, som blev fundet i 1939, må tilhøre denne udvidelse. Det samme gælder de skeletter, der blev påvist ved opførelsen af posthuset nord for kirkepladsen. Da dette blev bygget, rykkede man samtidig matrikelgrænsen mod øst, mens den tidligere matrikel i 1807 omtales som beliggende på den nordlige side af Algade ”*tæt vester for Budolphi Kirkegaard*”. Der kan således ikke være tvivl om, at skeletterne stammer fra Budolfi kirkegård, og at denne har strakt sig over en god del af Gammeltorv mellem Studenterhuset og Budolfi kirke. Ved de nylige undersøgelser i den nordøstlige del af kirkepladsen er der fundet en del skeletter. Disse er gravet ned i et ganske kraftigt planeringslag, der indeholder genstande fra 1400-, 1500- og 1600-tallet. Under dette lag er fundet middelalderlig bebyggelse. Man har således planeret bygningsresterne ud, inden området blev taget i brug som kirkegård i slutningen af 1600-tallet. De vestligste skeletter ligger ud for hjørnet af den i 1807 omtalte matrikels østside, og de må indikere den nordlige kirkegårdsudvidelses vestlige afgrænsning.

Allerede i 1795 var kirkegården ved Aalborg Stiftshospital, det tidligere Helligåndskloster, blevet nedlagt, og de almindelige bykirkegårde ved Vor Frue og Budolfi kirker blev nedlagt i 1806, hvorefter Almenkirkegården uden for byen overtog funktionen som det sidste hvilested for byens borgere.